L. W. 3701/76.

# Aleg. X.

# Sprawozdanie

Wydziału krajowego o zatwierdzeniu przez Pana Ministra spraw wewnętrznych statutu zakładu dla obłąkanych na Kulparkowie i niektórych postanowień etatu posad i płac pomienionego zakładu, niemniej o uzupełnieniu §. 17. rzeczonego statutu.

## Wysoki Sejmie!

W roku 1874 wydał Pan Minister spraw wewnętrznych w porozumieniu z Panem Ministrem sprawiedliwości rozporządzenie z dnia 14. maja, zamieszczone w dzienniku ustaw państwa z roku 1874 pod liczbą 71, w którem z odwołaniem się do ustawy państwowej o organizacyi publicznej służby zdrowia z dnia 30. kwietnia 1870 postanawia:

Że publiczne zakłady dla obłąkanych mają mieć swój statut, stanowiący o warunkach przyjmowania i wydalania chorych i regulujący w ogólności stosunki tych zakładów;

że przy przyjmowaniu i wydalaniu chorych ze zakładu należy przestrzegać postanowień §. 9. i 12. rzeczonego rozporządzenia ministeryalnego, co do zawiadamiania c. k. Sądu o przyjęciu i wydaleniu chorego;

że protokół stanu chorych prowadzić należy wedle przepisu §. 13. tego rozporządzenia.

Wreszcie postanawia pomienione rozporządzenie w §. 21, że statut publicznego zakładu dla obłąkanych ma być zatwierdzony przez c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych.

Przedkładając Wysokiemu Sejmowi w roku 1875. statut świeżo w życie wejść mającego zakładu dla obłąkanych na Kulparkowie, zastosował się Wydział krajowy do wyżej streszczonych pierwszych trzech wymogów powołanego ministeryalnego rozporządzenia. Natomiast co do wymaganego zatwierdzenia statutu przez Ministerstwo spraw wewnętrznych dopatrzył Wydział krajowy niemałych trudności.

Statut bowiem krajowy postanawia w §. 25, że wydanie statutów dla zakładów krajowych — a takim jest zakład Kulparkowski — należy do Sejmu. Uchwały zaś Wysokiej Izby, o ile do ich prawomocności potrzebnem jest wyższe zatwierdzenie, mają być przedkładane jedynie do sankcyi Monarszej, a nie do zatwierdzenia c. k. Ministrów, gdyż takie postępowanie sprzeciwiałoby się postanowieniom statutu krajowego.

Chcąc pogodzić postanowienia ministeryalnego rozporządzenia z 14. maja 1874, z postanowieniami statutu krajowego, udzieliliśmy przedewszystkiem projekt statutu zakładu Kulparkowskiego, uchwalony przez Wydział krajowy, Ministerstwu spraw wewnętrznych z zapytaniem, ażali zgadza się z treścią projektowanego statutu lub czy i jakie uwagi uczynić uzna na stosowne.

Tym sposobem chcieliśmy poprzednio przyjść do porozumienia z c. k. Ministerstwem, wyjednać tegoż aprobatę, a następnie przedłożyć statut Wysokiemu Sejmowi z wnioskiem przyjęcia go do wiadomości i nadania tym sposobem statutowi mocy obowiązującej.

Odezwą z dnia 14. marca 1875 do l. 1813 zawiadomiło nas Prezydyum c. k. Namiestnictwa, że c. k. Ministerstwo spraw wewnętrznych nad przedłożonym statutem zrobiło tylko tę uwagę, że mianowanie Dyrektora zakładu mogłoby nastąpić dopiero po poprzedniem oświadczeniu się Rządu, że przeciw nominacyi tej niema nic do zarzucenia.

W myśl tego żądania zamieścił Wydział krajowy stosowne zastrzeżenie w artykule 5. projektowanego statutu.

Atoli c. k. Ministerstwo domagało się oraz, żeby mu przedłożono do zatwierdzenia statut po uchwaleniu go przez Wysoki Sejm.

Sądząc, że takie postępowanie nie dałoby się pogodzić ze statutem krajowym, nie przedłożył Wydział krajowy w zeszłorocznej sesyi Wysokiemu Sejmowi wniosku: o uchwalenie statutu dla zakładu Kulparkowskiego, lecz upraszał Wysoką Izbę o upoważnienie do wydania rzeczonego statutu w brzmieniu, w jakiem go Wysokiej Izbie przedstawił.

Potem przedłożyłby Wydział krajowy rzeczony statut ze swego ramienia jako swoję uchwałę c. k. Ministerstwu do aprobaty.

Tego rodzaju postępowanie przestrzegano już przy wydaniu statutu dla szkoły gospodarstwa lasowego we Lwowie.

Atoli Wysoki Sejm nie przychylił się do wniosku Wydziału krajowego, lecz uchwalił na posiedzeniu dnia 25. maja 1875 statut z niektóremi zmianami wedle przedłożonego projektu, niewydając Wydziałowi krajowemu żadnego szczegółowego polecenia co do dalszego postąpienia z tą uchwałą wysokiej Izby.

Przestrzegając postanowień statutu krajowego nie przesłało też biuro marszałkowskie pomienionej uchwały c. k Ministerstwu do zatwierdzenia, lecz udzieliło ją Wydziałowi krajowemu do urzędowego użytku. Wydział krajowy przesłał ten statut wraz ze statutem dla Lwowskiego szpitala niemniej z etatem posad i płac obu tych zakładów — pismem swem z dnia 10. lipca 1875 do l. 13538 do wiadomości c. k. Rządowi, któremu w myśl ustawy z dnia 30. kwietnia 1870 l. 68 dz. u. p. służy zwierzchniczy nadzór nad zakładami leczniczymi, upraszał oraz o ogłoszenie rzeczonych uchwał Wysokiego Sejmu w dzienniku ustaw i rozporządzeń krajowych.

Przy tem nieuczynił Wydział krajowy żadnej wzmianki co do przedłożenia statutu dla zakładu Kulparkowskiego c. k. Ministerstwu do zatwierdzenia.

Nieczekając też odpowiedzi c. k. Namiestnictwa przystąpił Wydział krajowy do wprowadzenia w życie pomienionych uchwał Wysokiego Sejmu, rozpisując konkurs na posadę dyrektora zakładu Kulparkowskiego rozporządzeniem z d. 3. września 1875 do l. 20635, niemniej konkurs na posady dwóch lekarzy i posady służby administracyjnej wyższej i niższej kategoryi rozporządzeniem z 19. października 1875 do l. 23246.

Po upływie konkursu na posadę dyrektora zamierzał Wydział krajowy przystąpić do jej obsadzenia i stosownie do postanowienia zawartego w §. 6 statutu przesłał pismem swem z 26. listopada 1875 do l. 22923 podania wszystkich kandydatów ubiegających się o tę posadę c. k. Namiestnictwu z zapytaniem, ażali c. k. Rząd nie oświadczy się przeciw któremu z ubiegających się kandydatów.

Odezwą z 17. grudnia 1875 do l. 9111/pr. odpowiedziało Prezydyum c. k. Namiestnictwa na nasze zapytanie.

Z tej odezwy dowiedzieliśmy się oraz, że Jego Excelencya Pan Minister spraw wewnętrznych zatwierdził uchwalony przez Wysoki Sejm statut dla zakładu obłąkanych na Kulparkowie, tudzież postanowienia zawarte w pierwszej alinei ustępu *A)* i w ustępie *B)* uchwalonego przez Wysoki Sejm etatu posad i płac pomienionego zakładu, które to ustępy stanowić mają integralną część statutu.

Alinea pierwsza ustępu *A)* uchwalonego przez Wysoki Sejm etatu posad i płac zakładu Kulparkowskiego opiewa:

„*A)* Zarząd i służba lekarska:

Dyrektor z stopniem doktora medycyny, posiadający wykształcenie teoretyczne i praktyczne w psychiatryi, pełni obowiązki naczelnego lekarza.“

Ustęp *B*) pomienionego etatu opiewa:

„*B*) Służba duchowna:

Służbę duchowną urządza Wydział krajowy w miarę potrzeby za porozumieniem się z metropolitalnymi konsystorzami obrz. łać. i obrz. grec. tudzież z przełożonymi innych wyznań.“

Z pomienionej odezwy Prezydyum c. k. Namiestnictwa do l. 9111/pr. powzięliśmy oraz wiadomość, że Jego Excelencya Pan Minister spraw wewnętrznych udzielił statutowi zakładu Kulparkowskiego swej aprobaty z tem zastrzeżeniem, że §. 17. rzeczonego statutu ma być uzupełniony dodatkowem postanowieniem.

Rzecz ta ma się w sposób następujący:

Ponieważ powołane ministeryalne rozporządzenie z 14. maja 1874 l. 71 dz. u. p. w §. 22 wymaga między innemi, żeby w publicznych zakładach dla obłąkanych przestrzegano postanowień §. 9. co do zawiadamiania c. k. Sądu o przyjęciu chorych, zamieścił był Wydział krajowy w art. 12. swego projektu do statutu dosłowne brzmienie rzeczonego paragrafu.

Pierwszy ustęp §. 9. ministeryalnego rozporządzenia brzmi:

„Dyrektor zakładu winien w przeciągu 24 godzin o przyjęciu chorego donieść trybunałowi pierwszej instancyi, w którego obrębie zakład jest położony.“

Drugi ustęp tego §. opiewa zaś:

„Takie doniesienie nie jest potrzebnem w wypadkach, gdy nieulega wątpliwości, że chory zostaje jeszcze pod władzą ojcowską.“

Atoli Wysoki Sejm na wniosek komisyi administracyjnej uchwalając §. 17. statutu opuścił ustęp drugi §. 9. powołanego ministeryalnego rozporządzenia, a to z powodu, aby włożyć na dyrektora zakładu obowiązek, żeby o k a ż d e m przyjęciu chorego bez względu na to, czy on zostaje jeszcze pod władzą ojcowską lub nie, zawiadomił c. k. Sąd, gdyż cała rękojmia zapobieżenia nadużyciom polega na tem, że o każdym oddanym do szpitala będzie Sąd zawiadomiony. C. k. Ministerstwo jednak wychodząc z zasady, że tam, gdzie chory zostaje jeszcze pod władzą ojcowską — c. k. Sąd niema podstawy do przeprowadzania czynności urzędowych, wymaganych przy ustanawianiu kurateli, — uzupełnia §. 17. statutu w tym duchu, że udzielając c. k. Sądowi doniesienie o przyjęciu chorego należy mu udzielić daty wymienione w ustępach *a*) do *h*) protokołu stanu chorych, który ma być prowadzony stosownie do przepisu §. 13. ministr. rozporządzenia z 14. maja 1874.

Daty te są następujące:

*a*) imię i nazwisko chorego;

*b)* rok urodzenia tegoż;

*c*) czy jest stanu wolnego lub zostaje w związku małżeńskim, czyli też jest wdowcem lub wdową i czem się trudni;

*d)* do której gminy należy lub gdzie w ostatnim czasie mieszkał;

*e*) dzień przyjęcia do zakładu;

*f)* nazwisko i mieszkanie osoby, która prosiła o przyjęcie chorego lub wyszczególnienie władzy, która go oddała do zakładu;

*g*) nazwisko i mieszkanie lekarza, który świadectwo lekarskie do przyjęcia chorego potrzebne wydał lub potwierdził i historyę choroby spisał;

*h*) nazwisko, zatrudnienie i mieszkanie ojca lub opiekuna, albo opiekunki i współopiekuna, lub kuratora z wyszczególnieniem jego nominacyi sądowej.

Widocznie zamierza c. k. Ministerstwo udzieleniem tych dat nastręczyć c. k. Sądowi

sposobność do ocenienia, ażali chory zostaje pod władzą ojcowską lub nie, a w dalszym wypadku czy potrzebnem jest przeprowadzenie czynności urzędowej celem ustanowienia kuratora lub nie.

C. k. Ministerstwo pozostawia przeto postanowienie §. 17. statutu uchwalone przez Wysoki Sejm, że o każdem przyjęciu chorego do zakładu ma być Sąd uwiadomiony, idzie jednak dalej w swych wymaganiach i żąda udzielenia c. k. Sądowi bliższych szczegółów, tyczących się osoby chorego.

Gdy więc życzeniom Wysokiego Sejmu, żeby o każdym wypadku przyjęcia chorego c. k. Sąd otrzymał wiadomość stało się zadość, a dalsze wymagania c. k. Ministerstwa co do większej dokładności nie stoją w żadnej sprzeczności z uchwałą Wysokiej Izby, doradzalibyśmy już z tego względu przyjęcia §. 17. w brzmieniu przez c. k. Ministerstwo zestylizowanem.

Mamy jednak jeszcze inne powody, które nas skłaniają doradzać Wysokiej Izbie tego przyjęcia, a mianowicie:

Wskutek przeniesienia oddziału obłąkanych z Lwowskiego głównego szpitala do zakładu Kulparkowskiego, odbywa c. k. Sąd dość częste komisyonalne badania stanu umysłowego obłąkanych na Kulparkowie.

Takie badania odbywają się przy ustanowieniu niemniej i przy zdjęciu kurateli, a czasem powtarzają się kilka razy co do tego samego chorego.

Otóż z powodu odległości Kulparkowa ode Lwowa, żądał c. k. miejsko delegowany Sąd Lwowski już po trzykroć za każde udanie się komisyi sądowej na Kulparków z funduszu krajowego tytułem kosztów komisyjnych — kwotę 19 zł. 98 ct.

Wydział krajowy odezwą swą z dnia 20. sierpnia 1875 do l. 19433 i w późniejszych pismach z 12. października 1875 l. 22186 i 23634 odmówił wprawdzie żądaniu c. k. Sądu i zastrzegł się raz na zawsze przeciw podobnym roszczeniom, sądząc, że jeżeli rzeczone koszta komisyjne nie mogą być pokryte własnymi funduszami chorego, winien je ponieść skarb państwa, albowiem wykonywanie władzy nadopiekuńczej i kuratelarnej jest wypływem prawa publicznego, które służy Rządowi, przeto dotyczące koszta, tak jak przy postępowaniu karnem, ponieść winien skarb państwa.

Sprawa ta nie jest jeszcze ostatecznie załatwioną, sądzimy jednak, że fundusz krajowy do ponoszenia tych kosztów żadną miarą pociągniętym być niemoże.

Inaczej przedstawiałaby się rzecz w tym wypadku, gdyby doniesienie Dyrekcyi zakładu o przyjęciu chorego spowodowało wysłanie komisyi sądowej na miejsce, a gdyby się okazało, że chory zostaje pod władzą ojcowską, że przeto niepotrzeba przedsiębrać żadnej czynności sądowej.

W tym wypadku mógłby Sąd słusznie żądać pokrycia kosztów komisyjnych z funduszu krajowego.

Otóż właśnie dodatek, którym Pan Minister spraw wewnętrznych uzupełnia §. 17. statutu, uchyla stanowczo tę ewentualność, albowiem przez udzielenie wyciągu z protokołu stanu chorych ustęp *a)* do *h)* nastręcza się c. k. Sądowi sposobność do powzięcia wiadomości, czy przyjęty do zakładu chory, zostaje jeszcze pod władzą ojcowską lub nie, czy więc należy wydelegować komisyę sądową celem ustanowienia kurateli lub nie.

Z tego więc względu doradzamy Wysokiemu Sejmowi przyjęcia pomienionego dodatku do §. 17. statutu.

Wprawdzie dałaby się ta rzecz całkiem snadnie załatwić wydaniem Dyrekcyi zakładu odpowiedniej instrukcyi, gdyby Pan Minister nieuzupełniając statutu był żądał, żeby przy każdem zawiadomieniu c. k. Sądu o przyjęciu chorego do zakładu przesłać tej władzy wyciąg z protokołu stanu chorych ustęp *a)* do *h)*. Lecz ponieważ statut dla zakładu Kulparkowskiego został ogłoszony w dzienniku ustaw i rozporządzeń krajowych z dnia 15. lutego 1876 część IV. wraz z dodatkiem Pana Ministra uzupełniającym §. 17, a gdy wszystkie postanowienia statutu zostały przez Wysoki Sejm uchwalone, a dodatek przez Pana Ministra w §. 17. zamieszczony, niebył

przedmiotem uchwały Wysokiego Sejmu, niepozostaje nam jak przedłożyć ten przedmiot Wysokiej Izbie do uchwały.

Wyłuszczywszy cały przebieg sprawy kończymy wnioskami:

I. Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Sejm Królestwa Galicyi i Lodomeryi z Wielkiem Księstwem Krakowskiem oświadcza, że — zdaniem jego — Pan minister spraw wewnętrznych, poddając swemu zatwierdzeniu uchwałę Sejmu z 25. maja 1875 o statucie i etacie posad i płac krajowego zakładu dla obłąkanych na Kulparkowie, postąpił w sposób niedający się pogodzić z postanowieniami statutu krajowego. Sejm zastrzega się przeto przeciw takiemu postępowaniu.

II. Wysoki Sejm raczy uchwalić:

Ustęp trzeci §. 17. statutu zakładu dla obłąkanych na Kulparkowie w brzmieniu przez Sejm na dniu 25. maja 1875 uchwalonem znosi się i ma na przyszłość opiewać jak następuje:

„Dyrektor zakładu winien w przeciągu 24 godzin o przyjęciu chorego donieść trybu-„nałowi pierwszej instancyi, w którego obrębie zakład jest położony, oznajmiając zarazem daty „wymienione w ustępach *a*) do *h*) protokołu stanu chorych, i z żądaniem poświadczenia otrzyma-„nego doniesienia.“

Lwów dnia 15. lutego 1876.

**Oktaw** z Siemuszowy **Pietruski** w. r.
Zastępca Marszałka krajowego.

**Maciej Zenon Serwatowski** w. r.
Członek Wydziału krajowego.